

DOI: 10.51940/2024.1.9-16

UDK: 34:929Kaučič I.

*Samo Bardutzky**

Zaslужni profesor dr. Igor Kaučič – sedemdesetletnik

Naj ta kratek zapis, posvečen osebnemu jubileju profesorja Igorja Kaučiča, začnem s tem, da mi je to, da ga lahko napišem, v čast. Najprej zato, ker so tovrstni zapisi ob osebnih jubilejih naših profesorov in profesorjev lepo fakultetno izročilo. Prek tega izročila in tudi prek drugih fakultetnih običajev se vsakič znova oblikujemo in utrdimo kot majhna, vendar tesno povezana akademska skupnost, v kateri se prepletajo generacije, ki se druga od druge učijo in skrbijo za to, da se znanje, ki ga razvijamo, plemeniti in širi naprej. Del tega izročila je tudi navada, da pisanje članka, objavljenega ob sedemdesetletnici, prevzame mlajši kolega, študent ali mentoriranec jubilaranta, član njegove katedre oziroma raziskovalec na področju, ki mu je svoje življenjsko delo posvetil jubilarant. Tako je glavni razlog za to, da sem kot pisec tega kratkega besedila počaščen, tudi v tem, ker mi je ta čast pripadla kot študentu, mentorirancu, sodelavcu in kolegu profesorja Kaučiča.

Zato kljub temu, da sem ob pisanju tega članka moral pregledati kar nekaj zapisov in preveriti marsikateri podatek, ki je našel pot v prikaz profesorjevega dela, članek vendarle pišem tudi zelo osebno. Pišem ga namreč kot nekdo, ki je v prvem letniku študija prava obiskoval profesorjeva predavanja, pri njem opravil ustni izpit, pozneje pa na takratnem magistrskem izpitu odgovarjal komisiji, v kateri je bil tudi profesor Kaučič. Ta izpit sem opravljal v času, ko sem kot asistent za ustavno pravo vodil vaje pri profesorjevem predmetu. V letih, ki so sledila, pa sem pod njegovim skrbnim mentorstvom napisal doktorsko disertacijo. Dobro desetletje zatem v zimskem semestru, v katerem pišem te vrstice, ob ponedeljkih predavam Ustavno procesno pravo, predmet, ki ga fakulteta ni uvrstila v svoj predmetnik, dokler ni s to pobudo prodril profesor Kaučič. Vsak torek, ko bruce učim osnove ustavnega prava, pa pred predavanjem vsakič znova prelistam učbenik Ustavno pravo, ki so ga napisali profesor Kaučič in soavtorja, profesorja Grad in Zagorc.

Zato vrstice, ki sledijo in v katerih poskušam strnjeno predstaviti profesorjevo delo, dosežke in prizadevanja, niso le izraz spoštovanja do jubilaranta. Razumem jih

* *Izredni profesor, Katedra za ustavno pravo, Pravna fakulteta Univerza v Ljubljani, samo.bardutzky@pf.uni-lj.si*

tudi kot zahvalo, v lastnem imenu in v imenu vseh tistih, ki podobno kot jaz svoje znanje, razmišljanja in strokovno delo gradijo na vsem, kar so se lahko naučili iz predavanj in prispevkov profesorja Kaučiča. Te vrstice sem poskusil strukturirati tako, da najprej očrtam profesorjevo karierno in akademsko pot (1.). V nadaljevanju pa sem želel kratko predstaviti profesorjevo raziskovalno (2.), pedagoško (3.) in strokovno delo (4.).

1. Oris jubilantove poti

Igor Kaučič se je rodil 31. oktobra 1954 v Ljubljani. Na Pravni fakulteti Univerze v Ljubljani je diplomiral leta 1982. Naziv magistra pravnih znanosti je pridobil leta 1989 z zagovorom magistrske naloge *Institucija šefa države v ustavnem sistemu Socialistične republike Slovenije*, ki jo je napisal pod mentorstvom prof. dr. Cirila Ribičiča. Doktoriral je pod mentorstvom prof. dr. Majde Strobl leta 1993 s tezo *Referendum v ustavnorevidijskem postopku*.

Sprva je bil asistent na takratni Višji šoli za notranje zadeve, na Pravni fakulteti pa se je zaposlil leta 1989 in postal leta 1994 docent za področje ustavnega prava. Leta 1999 je bil prvič izvoljen v naziv izrednega profesorja, leta 2015 pa v naziv rednega profesorja. Med letoma 2006 in 2014 je profesor Kaučič vodil našo katedro. Na fakulteti je bil tudi predsednik upravnega odbora, dvakrat pa tudi prodekan: med letoma 2004 in 2006 prodekan za gospodarske zadeve in znanstveno raziskovalno delo, med letoma 2012 in 2014 pa prodekan za študijske zadeve. Bil je tudi član univerzitetne disciplinske komisije (1994–1999) in Komisije Republike Slovenije za nagrade in priznanja za znanstveno-raziskovalno delo (2004–2006).

Profesorju Kaučiču je Univerza v Ljubljani leta 2022 podelila naziv zaslužnega profesorja, ker je dolga leta »s svojim prizadevnim in odličnim pedagoškim, raziskovalnim in vodstvenim delom prispeval k razvoju in delovanju tako fakultete kot Univerze v Ljubljani,« hkrati pa se je »na visoki strokovni ravni [...] ves čas aktivno vključeval v izgradnjo slovenske državne ureditve, tako pri spreminjanjih ustave kot pri sprejemanju sistemske zakonodaje.«

2. Raziskovalno delo jubilanta

O obsegu raziskovalnega dela profesorja Kaučiča v zadnjih 35 letih pričajo številke iz bibliografskih baz podatkov, kot je na primer zavidljivih 48 izvirnih znanstvenih člankov, 26 samostojnih znanstvenih prispevkov v monografskih publikacijah, pa tudi avtorstvo ali soavtorstvo 13 znanstvenih monografij. Temu ob bok lahko

postavimo občudovanja vreden seznam profesorjevih prispevkov na konferencah v Sloveniji in v tujini. Če pozornost namenimo vsebini profesorjeve bibliografije, pa podrobnejše seznanjanje s profesorjevim obsežnim opusom razkrije, da je na svoji raziskovalni poti sledil predvsem trem sklopom raziskovalnih vprašanj oziroma trem ožjim temam ustavnega prava, ki sem jih predstavil v nadaljevanju.

2.1. *Neposredna demokracija*

Najobsežnejši seznam jubilaritovih del se gotovo nanaša na različne institute neposredne demokracije v našem pravu in primerjalnih sistemih, zlasti na referendum, katerega spreminjajočo vlogo v slovenskem ustavnem sistemu profesor Kaučič spremlja že vse od uveljavitve ustave leta 1991. Referendumu se je jubilarant posvetil že v svoji prvi znanstveni monografiji *Referendum in sprememba ustave* (1994). S članki ali poglavji je poleg ustavnorevidijskega znanstveno pokrtil različne oblike referenduma, uveljavljene v našem sistemu (*Pravna ureditev lokalnega referenduma*, 2020; *Referendumsko odločanje o mednarodnih povezavah*, 2003; *Ustavna ureditev referenduma o mednarodnih povezavah*, 2003). Največ pozornosti je namenil zakonodajnemu referendumu (denimo v znanstveni monografiji Kaučič in drugi, *Zakonodajni referendum: pravna ureditev in praksa v Sloveniji*, 2010) in ustavnopravnim dilemam, ki jih zakonodajni referendum odpira (*Ustavne omejitve in prepovedi zakonodajnega referenduma*, 2014; *Zavrnitveni zakonodajni referendum*, 2013; *Referendum na zahtevo parlamentarne opozicije*, 2010), ki jih je obravnaval tudi primerjalnopravno (*Zakonodajni referendum v nekaterih evropskih državah s posebnim poudarkom na švicarski ureditvi*, z Mirom Cerarjem, 2003). Ureditev zakonodajnega referenduma je komentiral tudi v izdajah Komentarja Ustave Republike Slovenije l. 2011 (ur. Šturm in Avbelj) in 2019 (ur. Avbelj). Slovensko ureditev neposredne demokracije in njene specifične je predstavil tudi mednarodnemu bralstvu z objavami v tujih jezikih, denimo v člankih *Referendum challenges in the Republic of Slovenia* (z Bruno Žuber, 2019), *Il referendum nella Repubblica slovena* (1999), *Formen der unmittelbaren Demokratie in Slowenien* (2004), *Novo ustavno uređenje zakonodavnog referenduma u Sloveniji* (2014) in s poglavjem o Sloveniji v monografiji *The Legal Limits of Direct Democracy: A Comparative Analysis of Referendums and Initiatives Across Europe*, ki ga je objavil v soavtorstvu z Bruno Žuber leta 2021.

2.2. *Ustavna revizija*

Druga tema, ki je bila deležna jubilarantove pozornosti, so spremembe ustave. Že prej omenjena prva znanstvena monografija *Referendum in sprememba ustave*, ki jo je

profesor Kaučič objavil leta 1994, je na preseku preučevanja neposredne demokracije in ustavne revizije. V letih, ki so sledila, je jubilant še velikokrat prispeval k razpravi o ustavni reviziji. Njegovi prispevki so bili po eni strani prerezni, saj so prinesli abstraktno obravnavo ureditve ustavnorevizijskega postopka v Sloveniji, zlasti prek primerjalne metode, denimo *Prepovedi in omejitve revizije ustave* (1992) in *Postopek spreminjanja ustave v našem in primerjalnem pravu* (1991), pa tudi *Pravo in ustavne reforme* (2007). Po drugi strani pa je jubilant obravnaval konkretne ustavnorevizijske projekte, na primer v članku *Izмене Ustava Republike Slovenije radi vključenja u Evropsku uniju* (2010) in v leta 2021 objavljenem poglavju *Spreminjanje Ustave Republike Slovenije: 1991–2021*. Abstraktno se je jubilant ukvarjal tudi z institutom ustavnega zakona kot osrednjega pravnega akta slovenskega ustavnorevizijskega procesa (*Ustavni zakon v slovenskem ustavnem sistemu*, 2001; *Pravna narava preambule ustavnega zakona*, 2012) in komentiral IX. poglavje Ustave RS v dveh izdajah Komentarja URS (2011, 2019).

2.3. Šef države

Jubilant je v svojem raziskovalnem delu pozornost pogosto namenil vprašanjem državne ureditve, zlasti tudi parlamentarnega prava, denimo v delih *Poslanska imuniteta* (1993), *Zaupnica vladi* (1994), *Postopek parlamentarne preiskave* (1995), *Omejitev ali odprava poslanske imunitete* (2005) in *Razmerje zakonodajne in izvršilne oblasti do nadzornih institucij* (2007). Vendar pa je jubilantovo pozornost gotovo najpogosteje pritegnila funkcija šefa države oziroma predsednika (predsednice) republike.

Vprašanje ustavne vloge šefa države je obravnaval že pred sprejemom nove ustave, v zvezi s takratnim kolektivnim republiškim šefom države, ko je na to temo pripravil magistrsko nalogo, pa tudi napisal deli *Aktualna vprašanja volitev predsedstva SR Slovenije* (1989) in *Pristojnosti in razmerja predsedstva Republike Slovenije v organizaciji oblasti* (1991). Po sprejemu ustave leta 1991 je profesor Kaučič v svojih delih preučil novo vzpostavljeno ureditev predsednika republike (*Volitve predsednika republike in Obtožba predsednika republike zaradi kršitve ustave ali hujše kršitve zakona*, oboje 1992), k vprašanju vloge in položaja predsednika republike pa se redno vrača tudi pozneje, na primer v prispevkih *Predsednik republike in sodstvo* (2002), *Predsednik republike med ustavo in politično prakso* (2006), *Vloga predsednika republike v parlamentarnem sistemu* (2011), *Pristojnosti predsednika republike pri oblikovanju vlade* (2012), *Predlagalne pristojnosti Predsednika republike* (2014), leta 2017 s poglavjem *Predsednik republike in varstvo ustavnosti zakonov*, leta 2011 in 2019 pa s komentarji členov IV. C) podpoglavja Ustave. Posebej je treba poudariti, da je jubilant leta 2016 uredil tudi obsežen znanstveni zbornik *Ustavni položaj predsednika republike*, ki je

hkrati tudi prva slovenska publikacija, ki na zaokrožen način predstavlja mnenja ustavnopravnih strokovnjakov o ključnih vprašanjih ustavne ureditve šefa naše države. Profesor Kaučič je v tem zborniku objavil kar tri poglavja (*Volitve predsednika Republike Slovenije, Pristojnosti predsednika republike v postopkih volitev in imenovanj ter Predsednik republike in volitve ustavnih sodnikov*) in s tem utrdil pomen svojega neprecenljivega prispevka na področju preučevanja ustavne vloge šefa države.

2.4. Druge ustavnopravne teme

Zgornji poskus strukturiranega prikaza tem, ki se jim je jubilant najbolj posvetil, pa ne pomeni, da profesor Kaučič ni raziskoval tudi drugih ustavnopravnih vprašanj. S svojimi prispevki namreč sodeluje v razpravi o številnih ustavnopravnih dilemah, ki so se odpirale v prvih štirih desetletjih veljavnosti slovenske ustave iz leta 1991. S klasičnima ustavnopravnima vprašanjema se denimo ukvarjata razpravi *Načela ustavne ureditve razmerja med državo in cerkvijo v Sloveniji* (2001) in *Ustavnopravni temelji izrednega stanja* (2024). Na področje varstva človekovih pravic posegata deli *La tutela del diritto costituzionale ad un salubre ambiente di vita in Slovenia* (1998) in poglavje o Sloveniji v zborniku (ur. Weber) *Fundamental rights in Europe and North America*, napisano skupaj z Janezom Šinkovcem in Arnetom Mavčičem. Jubilant je s kar nekaj svojimi objavljenimi deli prispeval tudi k izgradnji literature o ustavnem sodstvu, zlasti v zvezi z volitvami sodnikov Ustavnega sodišča (*Spremembe položaja in volitev sodnikov Ustavnega sodišča*, 2007, *Izbor sodija ustavnih sudova u Sloveniji i komparativno*, 2014, *Volitve ustavnih sodnikov in tripartitne kandidatne liste*, 2023) ter v zvezi s pravnimi učinki odločitev Ustavnega sodišča (*Ugotovitvene odločbe Ustavnega sodišča in Državni zbor*, 2011).

3. Jubilant kot pedagog in mentor

Profesor Kaučič je na fakulteti znan kot med študenti priljubljen predavatelj, zlasti na račun razgibanega sloga predavanj in slikovitih primerjav, s katerimi si poмага, ko pojasnjuje institute ustavnega prava. Še danes se mi v pogovoru s sošolcem s fakultete zgodi, da se ta z nasmehom spomni kakšne duhovite domislice profesorja Kaučiča, ki mu na um pride vedno, ko sliši za ta ali oni državni organ ali pravilo ustavnega prava.

Profesor Kaučič je z zaslužnim profesorjem dr. Francem Gradom na fakulteti dolga leta predaval osrednji predmet naše katedre – Ustavno pravo. Profesorja sta bila tudi gonilni sili razvoja študijske literature za ta osrednji in obvezni predmet. Poleg sodelovanja pri nastanku učbenika *Državna ureditev Slovenije* (kjer sta bila

soavtorja tudi profesor Ivan Kristan in profesor Ciril Ribičič) sta profesorja napisala učbenika *Ustavno pravo Slovenije* (1997) in *Ustavna ureditev Slovenije*, ki je prvič izšel leta 1999. Bila sta namenjena predvsem študentom nepravniških študijev, vendar se je zlasti slednji zaradi jedrnatih in jasno podanih informacij priljubil tudi študentom prvega letnika Pravne fakultete. Leta 2016 pa je izšlo novo delo, ki sta ga poleg jubilaranta napisala še profesor Grad in profesor Saša Zagorc, obsežna monografija *Ustavno pravo*, ki je slovenskim pravnikom končno prinesla tudi zaokroženo enoto študijske literature za ustavno pravo, namenjeno prav študentom prava.

Ustavnega prava pa se od profesorja niso učili le študenti naše fakultete. Profesor Kaučič ustavno pravo še vedno predava tudi na Pravni fakulteti Univerze v Mariboru. Na Univerzi v Ljubljani je predmet Ustavna ureditev Slovenije dolga leta predaval bodočim socialnim delavcem; učil je tudi na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru in Fakulteti za upravo Univerze v Ljubljani.

Poleg tega je bil profesor Kaučič na naši fakulteti nosilec predmetov na diplomskem študiju: pred uvedbo bolonjske reforme je bil nosilec obveznega predmeta Ustavno pravo in izbirnih predmetov na takratnem znanstvenem magistrskem študiju Ustavno pravo, po reformi študija pa je prevzel predavanja – na tako imenovanem bolonjskem magisteriju v okviru Državnopravnega modula – ter bil nosilec predmetov na prenovljenem doktorskem študiju.

Pedagoško delo se za jubilaranta nikoli ni omejevalo zgolj na predavanja in izpite. Profesor Kaučič je bil med študenti nadvse priljubljen tudi kot razumevajoč in korekten mentor, ki zna študentu prisluhniti, pa tudi svetovati, ko je to potrebno. Nič nenavadnega torej, da je toliko študentov študij končalo z uspešnim zagovorom zaključnega dela, izdelanega pod jubilarantovim mentorstvom. Med leti 1989 in 2016, ko se je izvajal »stari«, predbolonjski univerzitetni študij, je bil profesor Kaučič mentor kar 179 diplomskim nalogam. Pred reformo študija je obsežnejšo magistrsko nalogo, ki je vodila do pridobitve naziva magister/magistrica pravnih znanosti, pod jubilarantovim mentorstvom napisalo 11 študentov. Po bolonjski reformi se je tem pridružilo še 25 študentov z magistrsko nalogo in sedem študentov z diplomsko nalogo, izdelano pod jubilarantovim mentorstvom.

Profesor Kaučič je bil tudi mentor sedmim doktorskim disertacijam, ki so bile uspešno obranjene med leti 2006 in 2024.

4. Strokovno delo jubilaranta

Jubilant je, kot je prikazano v zgornjih vrsticah, prehodil zavidljivo karierno pot raziskovalca in pedagoga na področju ustavnega prava. Ves ta čas pa skrbi tudi za to,

da je njegovo obsežno znanje in poglobljeno razumevanje ustavnega prava na voljo tudi pri reševanju konkretnih vprašanj, ki se postavljajo državnim organom in drugim v vsakdanjem življenju slovenskega ustavnega prava. Vseh zakonskih predlogov, ki so nastali tudi po posvetovanju pripravljavcev s profesorjem Kaučičem, je daleč preveč, da bi jih navedli v tako kratkem zapisu. Prav tako je preveč posvetov, ki so jih v zvezi z odprtimi vprašanji zakonodajne ureditve ustavnih institutov organizirali državni organi in na katerih je s svojimi prispevki sodeloval jubilar. Lahko pa primeroma navedemo, da je jubilar v vsaki od mandatnih dob Državnega zbora Republike Slovenije od leta 2000 naprej sodeloval v kateri od strokovnih skupin, ustanovljenih pri Ustavni komisiji Državnega zbora in tako bdel tudi nad projekti spreminjanja najvišjega pravnega akta v državi. Z Državnim zborom je sodeloval tudi, ko se je pripravljala nov poslovnik Državnega zbora (PoDZ-1), in sicer je predsedoval delovni skupini, ki je načrtovala novo ureditev v jedru slovenskega parlamentarnega prava. Med leti 1996 in 2000 je bil član Državne volilne komisije.

Med jubilentovo strokovno delo štejemo tudi članstvo v uredniških odborih: revij *Revus* (2003–2010) in *Lex Localis* (od 2013) ter knjižne zbirke Založbe Pravne fakultete *Scripta* (od 2002). V njegovi bibliografiji najdemo tako strokovne kot tudi poljudne članke, k seznamu teh objav pa je treba dodati še podatek, da profesorja Kaučiča kot ustavnopravnega strokovnjaka v Sloveniji še zdaleč ne poznajo le (ustavni) pravniki. Njegove jasne razlage institutov ustavnega prava, za katere ga prosijo novinarji, marsikateremu gledalcu televizijskih oddaj in poslušalcu radijskih informativnih oddaj pomagajo razumeti zahtevne pravne vidike aktualnih političnih razprav. Tudi zato se marsikomu od jubilentovih mlajših kolegov, ko v kakšnem pogovoru omenimo, da se ukvarjamo z ustavnim pravom, pogosto zgodi, da sogovornik v odgovor povpraša, če morda poznamo profesorja Kaučiča. Marsikateremu Slovincu so ustavna načela in instituti bližje prav zahvaljujoč profesorjevim umirjenim in logičnim razlagam.

Za krepitev in razvoj slovenskega ustavnega prava, ki sega onkraj univerzitetnih predavanj na univerzah in onkraj objavljanja raziskovalnih dognanj v knjigah in člankih, si profesor Kaučič prizadeva tudi v okviru našega osrednjega strokovnega združenja: Društva za ustavno pravo Slovenije. V okviru društva, ki mu trenutno tudi predseduje, je organiziral in sodeloval pri številnih javnih razpravah, s katerimi društvo spremlja razvoj ustavnega prava. Podobno je jubilar dejaven pri osrednjem strokovnem dogodku našega poklica – Dnevi slovenskih pravnikov. Redno organizira ustavnopravne sekcije in tako skrbi, da se z dilemami, ki zaposlujejo ustavne pravnike, seznani tudi širša pravniška javnost. Na pomen jubilentovega dela v strokovnem življenju slovenskih pravnikov kaže tudi to, da ga je leta 2013 Zveza društev pravnikov Slovenije imenovala za pravnika leta.

* * *

S čim je sploh mogoče skleniti ta strnjeni prikaz bogatega opusa profesorja Kaučiča na pedagoškem, raziskovalnem in strokovnem področju? Morda z ugotovitvijo, da tudi po upokojitvi in pridobitvi naziva zaslužnega profesorja z nič počasnejšim tempom gradi slovensko ustavno pravo še naprej. V letu okrogle obletnice sem sodeloval v komisiji za zagovor doktorata Andreje Krabonja, ki je nastal pod mentorstvom profesorja Kaučiča. Pred izidom je profesorjeva monografija, ki jo nujno potrebujemo, saj nam bo prinesla prvi zaokrožen prikaz slovenske referendumске ureditve po spremembi ustave 2013 in po obsežnejših spremembah Zakona o referendumu in ljudski iniciativi, ki so ji sledile.

Najini pogovori v zadnjih tednih in mesecih se pogosto vrtijo okrog treh tem. Najprej, o treh projektih ustavne revizije, ki jih obravnava naš ustavodajalec, saj je profesor Kaučič v tej mandatni dobi Državnega zbora prevzel zahtevno vlogo koordinatorja vseh treh strokovnih skupin Ustavne komisije DZ. Nato o izvedbi predavanj za naše magistrske študente, kjer letos vnovič skupaj predavava predmet Ustavno procesno pravo. Kadar nama uspe, pa tudi o prihodnjih dejavnostih Društva za ustavno pravo Slovenije. Jubilant je tako dejaven s svojimi pisnimi prispevki, predavanji na fakulteti, strokovnim sodelovanjem pri spreminjanju našega najvišjega pravnega akta in vodenjem našega društva.

Če sem lahko ta kratki zapis začel z izrazi spoštovanja in zahvale za vse preteklo delo, pa naj ga sklenem z iskrenimi željami – v imenu kolegov s katedre in s fakultete – da naj jubilant še dolgo tako uspešno in plodovito sooblikuje slovensko ustavno-pravno znanost.